

Az adósság boldogság, öröm. Aki tartozik, általában nem kedveli hitelezője küszöbét, de ha törleszteni jön, bármilyen kevés is az, amit visszafizethet, újra és újra örömmel lépi át azt.

Íme, Pál apostol egyetlen mondattal mivé változtatta az adósság keserű kiszolgáltatottságát, amikor egyetlen tartozásunk lényegét, tartalmát a szeretetben jelölte meg! Ha szeretettel tartozunk valakinek, hozzá is tartozunk s nem lehet nagyobb boldogsága a keresztyény embernek annál, hogy ő Istenhez és embertársaihoz közel van, hitelképes és adófizető Isten országában.

Vizsgáljuk meg újra életünket: kinek mivel tartozunk? Törlesszük adósságainkat a mindennapi élet törvénye szerint, adjuk meg mindenkinek az adót, a vámot, a tisztességet, kinek-kinek ami jár, de sohase feledjük: a tartozás törvényének betöltése a szeretet! Ez a szent adósság határozza meg és töltse be életünket. Amikor Pál adósságaink kuszaságában a szeretet varázsszavával rendet teremt, megnyugtat és békéséget kínál nekünk, arra hív, hogy ezen az úton is közeledjünk Isten-országára felé.

Egy hindu szólás szerint az adósság az emberek ég felé úszó hajója. Ha háborog körülöttünk az élet-óceán, s már-már elveszünk adósságaink hullámsírijában, Isten ezt a szeretet-hajót küldi megmentésünkre. Kapaszkodjunk belé s áldjuk érte mindenkor az Ő szent nevét. Amen.

NE KÁROMKODJ!

5Móz 19,12

Gyermekeinket ma már nem terheljük meg a tízparancsolat teljes szövegének megtanulásával, Mózes törvényének csak a rövidített, leegyszerűsített változatát ismerik. Talán könnyebb is így megjegyezni őket, közelebb állnak hozzánk.

A felolvasott bibliai versnek, a harmadik parancsolatnak is hasznára válik a lerövidítés: a „ne káromkodj!“ életünkhöz közelállóan fejezi ki az eredeti szöveg lényegét, s így is ment át a köztudatba. Nem lényeges kérdés, valamelyik változatot mindenki ismeri az elemi osztályos gyermektől, a matuzsálemi korú öregekig. A baj az, hogy csak ismerjük, de nem tartjuk be: úgy vesszük sokszor ajkunkra Isten nevét, úgy káromkodunk, mintha Mózes sohase véste volna kőtáblára a parancsolatot. A tíz parancsolatból különben is egyre kevesebbet tartunk meg, lassan már csak a nagy, úgynevezett „halálos“ bűnök döbbsenének meg, a többiek fölött könnyen napirendre térünk. A káromkodás fölött is. Olyan könnyen rááll a szánk, annyira megszoktuk, hogy már divat számba megy, s a maradiság jele megbotránkozni rajta. Nem is ajánlatos ma már a gyerekekre is rászólni az utcán, ha káromkodáson érzük. Máskülönben hagyományja is van nálunk a véteknek: semmi sem boszszant annyira, mint amikor valaki arra büszke, hogy káromkodók vagyunk.

A káromkodás kérdése akkor kezdett el foglalkoztatni, amikor társaságban arra terelődött a beszélgetés, hogy léteznek-e szép és csúnya, illetve illő és illetlen szavak vagy sem? Lehet-e osztályozni, minősíteni és ezzel befogadni illetve száműzni szavakat nyelvünkéből? A vélemények megoszlottak. Volt, aki kárhóztatta, elítélte a köznapi nyelvhasználat után már az irodalomban, színpadon is elharapódzó durvaságot, nyers kifejezéseket, trágárságot és volt, aki elfogadta, védte. Az indoklás: álszeméremből nem szabad meghamisítani a való élet tükörképét, szegényíteni az élő nyelvet, a szavak illő vagy illetlen voltát a nyelvhasználat, az élet szabályozza. Valahol magam is ez utóbbi véleményre hajlok, de nem tudtam így lezárni a magammal tovább folytatott vitát. Az egy még mélyebb értelmet rejteget: hogy ki milyen szavakat használ és kedvel, nemcsak szokás, nevelés, környezet kérdése, nemcsak a múltó, változó divatra utal, hanem lényegében a lélekre, az ember személységére tartozik. Nem a szó, vagy a kifejezés durva vagy trágár, hanem az ember, aki használja azt. A káromkodás forrása is a lélek: nem a szó sért, hanem annak az indulati töltése, s ha azt a szót Istennel kapcsolatban, az Ő nevéhez kötve mondjuk ki vagy csupán csak gondoljuk is, a kérdés már a vallás világához tartozik. Ady ajkán Isten óriási cethalhoz való hasonlítása még imádságnak minősül, mi Isten szent voltát is emlegetve is káromkodunk néha.

Leszámítva azokat az embereket, kiknek ajkát teljes öntudatlanságban, ellenőrzés nélkül hagyják el a szavak, ami a tudathasadásnak már egy furcsa „műfaja“, az emberek akkor káromkodnak, amikor indulat fűti őket, amikor — ez a mentegetőzés slágere —, felmérgesednek. Hogy szenvedélyes lények vagyunk, az tény s az is közismert, hogy a heves vérmérsékletű népek káromkodnak a legtöbbit. Az ok? A lélek mindig a legteljesebb szabadságot igényli magának, nem tűri a korlátokat s ezekben ütközve csihilódik káromkodássá benne a tehetetlenség indulata.

Fájdalmas felismerés villáma, kisülése a káromkodás: valami nem tetszik nekünk, más, mint a mi elképzelésünk, szándékunk akaratumk. A szegre akarunk útni a kalapáccsal, de az ujjunkat találjuk el: a káromkodó felszisszenésben lefut a fájdalom. De miért kerül bele Isten neve a szavaink közé? A fájdalomért, amit elszenvedtünk, mindenki felelőssé tehető, a szerszám silánysága, a rossz munkatárs, a feleség, a gyermek, a barát, aki „felidegesített“, elsősorban pedig mi magunk, de Isten semmiképpen. Az indulat hálója mégis az ő nevét rántja ki a lélek hínáros mélyéből. Ha a világot tökéletlennek érezzük, akaratumkkal ellentétesnek, ha nem találjuk benne a helyünket és felöklel minket, villámgyorsan megtaláljuk annak a nevét, aki alkotta ezt. Az imádság ilyen teljesítményre talán sohasem lesz képes.

A káromkodás célja: elégtételt venni, megsérteni, megalázni, hiányérzetünket számonkérésként indulatosan fellobbantva szembeszállni emberrel vagy Istennel. A káromkodás a lázadás legolcsóbb és legközönségesebb, mindenkor kéznél levő műfaja, eszköze. A gyávák fegyvere, s ez főleg az istenkáromlásra áll: aki a nálánál erősebb, magasabb beosztású embert nem meri megsérteni, annál tajtékozobban szidja Istent. A káromkodás annál sértőbb, hatásosabb, minél találekonyabbak vagyunk a szentséges, a tiszta, a szép és a profán, a szennyes, a rút elegyítésében. A legtöbbit és a legsértőbb káromkodás nem véletlenül irányul az édesanyára, Istenre, mindig a legérzékenyebb pontot keressük mérgének be-

fecskendezéséhez. A teremtés és a születés misztériumánál semmi sem alkalmasabb erre. A káromkodás egyidőben irigy és sóvár célbavevése egy értéknek és tagadása annak. A káromkodás, ha Istenre irányul, azt a hatalmat veszi célba, amelyet elismerünk, mert beleütközünk és amelyet félünk is ugyanakkor. Igazából nem is káromkodhat más, csak a vallásos ember, mert az imádságot is csak ő ismeri, de milyen véleményünk lehet annak a vallásosságáról, aki a káromkodásban éli azt ki? Az ilyen ember a föld porába veti azt a kenyeret, amely után aztán riadtan lehajol és bűnbánattal fogyasztja el. Olyan a káromkodó ember, akit sem a simogató, sem a fenyítő kéz nem tud rávenni arra, hogy ne feleseljen Isten atyai hatalmával. Gyermekek vagyunk. Az első káromkodás tilalmas ízével szánkban várjuk, hogy ránkszakadjon az ég, s amikor elmarad a büntetés, azt hisszük, gyenge és tehetetlen az Isten. Nem látjuk meg, hogy a földre rávetül a mennyei Atya szomorú szellemének árnya, elfelejtjük, hogy így ült a családi asztalnál megfáradt édesapánk is, ha nagyon rosszak voltunk. A káromkodás szóbeli bejárása a tékozló fiú útjának, a kaland, a veszélyérzet hetvenkedő keresése, amely a borzongató izgalom, az elbizakodás és a megszokás után már csak önmegvetésbe, csömörbe torkollhatik. És az intő szó ma hatálytalan: a világ, a közvélemény nem korlátozza egyéni szabadságunkat, nem figyelmeztet a káromkodás önpusztító veszélyére, a tizparancsolatot ósdinak tartjuk, idejétmúltnak, nemcsak szövegében, szellemében is.

A régi emberben több volt a félelem, de aki kárhoztatja őt ezért, elfelejti, hogy az a tiszteletnek lényeges összetevője, megvan a maga szerepe az életben, a vallásban is. Ha a Biblia szerint a káromkodás éppolyan bűn, mint az ölés, a lopás, a szülő iránti tiszteletlenség, ez még nem bizonyítja idejétmúltságát, s tanulhatunk belőle, ha fellapozzuk. Mózes harmadik könyve meséli el azt az eseményt, mely igazolja, hogy a tizparancsolat betartása fölött a törvény szigora is örködött. Egy egyiptomi apától származó férfi verekedés közben káromkodik. Mózes elé viszik s ő Isten nevében ítélkezik felette: „aki szidalmazza az Úrnak nevét, halállal lakoljon, kövezzék azt agyon az egész gyülekezet; akár jövevény, akár bennszülött, ha szidalmazza az Úrnak nevét, halállal lakoljon.“ (3Móz 24,10—16). Ézsaiás szerint Isten nem tűrheti nevének hiába való felvételét, mert ez tekintélyének csorbitását jelenti: „én vagyok az Úr, ez a nevem, és dicsőségemet másnak nem adom.“ (42,8).

Jézus korában is elevenen él az a törvény, mely Isten nevének hiabavaló vagy káromló emlegetéséért halállal büntet. Jézus ellen épp az istenkáromlás volt a hivatalos vád: „Ekkor a főpap megszagatá a maga ruháit, és monda. Káromlást szólott. Mi szükségünk van még bizonyosságokra? Ímé most hallottátok az ő káromlását. Mit gondoltok? Azok pedig felelvén, mondanak: Méltó a halálra.“ (Mt 26,65—66). A kereszténység első vértanúja, István ellen is hasonló a vád: „Hallottuk őt káromló beszédeket szólni Mózes ellen és az Isten ellen.“ (ApCsel 6,11)

Ez a bibliai világ a múlté. Ha a törvény ma is halállal büntetné a káromkodást, ritkább volna az ember, mint a fehér holló. Nem sírom viszza ezt az embertelen világot, mely Isten szentségét félelemmel súlykolta bele az emberi szívbe. De azt sem tudom értékelni, melyben a káromkodás dicsőség és erény. A gyermekünk tőlünk hallja, ártatlan ajka öntudatlanul megismétli, s mi rámosolyodunk: olyan jól áll neki. Vagy miért akkor számít felnőttek az ifjú, amikor káromkodni mer apja,

anyja előtt? És miért káromkodunk mi: anélkül nem lenne hatékony a munkánk, tartalmaz a szórakozásunk?

Ne tévesszük meg magunkat. Azért, mert a káromkodás vétket nem bünteti törvény, azért, mert Isten megtorlása nem látványos és azonnali, ne gondoljuk, hogy semmilyen következménye nincs. Máté evangéliuma az ellenkezőjét állítja: „Minden bűn és káromlás megbocsáttatik az embereknek; de a Lélek káromlása nem bocsáttatik meg az embereknek.“ (12,31). Isten büntetése sokáig késhet, de feltartóztatlanul bekövetkezik. Jézus azok közé a vétkek közé sorolja a káromkodást, amelyek megfertőztetik az embert: a szívből származik, a szájból jön elő (Mt 15,18) s mint méreg-eső, mely nem éri el az eget, arra hull vissza, aki kimondta. Istennek nem árthat, az embernek annál inkább: elpusztítja benne a szentség iránti fogékonyságot, az értékek tiszteletét, az erkölcsi érzékenységet. Amelyik szívben elburjánzik a trágárság, abban már nem terem imádság többé. Schopenhauer mondja, hogy a káromkodás olyan, mint egy szentképeket hordozó körmenet: mindig abba a templomba tér vissza, amelyikből elindult.

Szívünk naponta e hamis, ellen-istentisztelet temploma. Amikor a tízparancsolat megszületett, Mózes azért ítélte el olyan súlyosan a káromkodást, s népe érvényt is szerzett tilalmának: a jeruzsálemi főpapon kívül, aki évente egyszer kiejtette azt, vallásos zsidó ember nem vette ajkára Isten legszentebb nevét. Minket Isten nevével Jézus ajándékozott meg, mennyei Atyának nevezve Őt. Azért tette ezt, hogy bátran félelem nélkül, bizalommal hívjuk segítségünkre és áldjuk szent nevét nap mint nap, gyermekeinek érezzük magunkat, ha megszólítjuk. Gyermekként vegyük hát ajkunkra nevét és nem gyermekesen. Tiszteljük Istent. Ha valaha a félelem volt alapja az Ő tiszteletének, mátol kezdve a szeretet tartassa velünk számon az ismerősen is ismeretlen harmadik parancsolatot: ne káromkodj! „Az Úrnak a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd; mert nem hagyja azt az Úr büntetés nélkül, a ki az ő nevét hiába felveszi!“ Ámen.

NEM EMBEREKNEK HAZUDTÁL

ApCsel 5,1—10

Ha egy vasárnap reggelre virradóan a világ minden templomának ajtajára egy titkos kéz felírná, hogy aki életében egyszer is hazudott, méltatlan arra, hogy Isten házába lépjen, nem volna kétséges az eredmény: üresek maradnának a templomok, elhagyottak a szószékek, oltárok, némák az orgonák, néptelenek a padosrok. Hála Istennek, a templomlátogatás jogát senki sem köti feltételekhez és nem is teheti ezt. A templom nem a kiváltságos tiszták felvonulóhelye, ide részben éppen azért járunk, hogy vétkeinket megbánjuk. Isten háza az önvizsgálat helye volt mindig és az is marad, noha a bűn megvallásának hagyományos formája, a gyónás eltűnt a protestánsok vallásos életéből. Mi a jó Isten-